

УДК 339.9

Михайловська О.В.,
д.е.н., професор, заступник директора з наукової,
науково-методичної роботи та міжнародних зв'язків,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці
Незвещук-Когут Т.С.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту і туризму,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці

ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

У статті проаналізовано тактичні заходи для досягнення стратегічних цілей збереження частки ринку та доступу до нього через добровільне обмеження експорту, цінові зобов'язання, обмеження екологічного характеру, що є засобами уникнення антидемпінгових заходів. Встановлено, що подальша розробка і вдосконалення всіх наявних умов та стандартів щодо лібералізації торгівлі та механізму антидемпінгового регулювання в Україні сприятиме постійному підвищенню ефективності його застосування.

Ключові слова: лібералізація, експорт, національні товаровиробники, зовнішня торгівля.

ЗАЩИТА НАЦИОНАЛЬНЫХ ТОВАРОПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ В УСЛОВИЯХ ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ

Михайловская О.В.,
Незвещук-Когут Т.С.

В статье проанализированы тактические мероприятия для достижения стратегических целей сохранения доли рынка и доступа к нему через добровольное ограничение экспорта, ценовые обязательства, ограничения экологического характера, которые являются средствами избежания антидемпинговых мероприятий. Установлено, что дальнейшая разработка и совершенствование всех имеющихся условий и стандартов относительно либерализации торговли и механизма антидемпингового регулирования в Украине будет способствовать постоянному повышению эффективности его использования.

Ключевые слова: либерализация, экспорт, национальные товаропроизводители, внешняя торговля.

PROTECTION OF NATIONAL PRODUCERS IN THE INTERNATIONAL TRADE LIBERALIZATION CONDITIONS

Mikhaylovska O.,
Nezveshchuk-Kogut T.

In the article tactical measures are analyzed for achievement of strategic aims of the market's share preservation and access to it through voluntary restriction of export, price obligations and restrictions of ecological character which are facilities of avoidance of anti-dumping measures. It is set that, further development and improvement of all available conditions and standards in

relation to trade liberalization and the mechanism of anti-dumping regulation in Ukraine, will promote continuous increase of efficiency of its application.

Keywords: liberalization, export, national producers, foreign trade.

Постановка проблеми. У сучасних умовах постійних економічних змін, поширення глобалізаційних процесів з'являється нагальна необхідність здійснити дослідження економічного механізму антидемпінгового регулювання в Україні, його дієвості та ефективності. Аналіз сучасної світової антидемпінгової практики свідчать, що політичні важелі впливу стали невід'ємно супроводжувати проведення агресивної антидемпінгової політики інших країн на світових ринках. При цьому належне її використання дає змогу отримувати нові ринки збуту.

При виробленні власної національної антидемпінгової стратегії доцільним є застосування тактичних заходів для досягнення стратегічних цілей збереження частки ринку та доступу до нього через добровільне обмеження експорту, цінові зобов'язання, обмеження екологічного характеру, що є засобами уникнення антидемпінгових заходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у формування механізму міжнародного антидемпінгового регулювання зробили такі провідні вчені-економісти, як Багваті Дж., Барінгер В., Брінк Л., Вайнер Дж., Вандебуш Х., Вермулст Е. Питанню національного та міжнародного механізму антидемпінгового регулювання присвятили свої наукові роботи такі вітчизняні вчені як Бураковський І.В., Капуш І.С., Нетудихата С.Л., Новицький В.Є., Осика С.Г., Покрещук О.О., Пятницький В.Т. Незважаючи на велику кількість наукових праць питання щодо захисту національних товаровиробників в умовах лібералізації зовнішньої торгівлі розглядалися або з позицій суто міжнародного права, або як окрема частина певного економічного явища чи процесу у національній чи міжнародній торгівлі.

Метою статті є дослідження антидемпінгової стратегії захисту національних товаровиробників в умовах лібералізації зовнішньої торгівлі.

Виклад основного матеріалу. Деякі країни часто вступають у переговори, віддаючи перевагу ціновим зобов'язанням (добровільне обмеження експорту), аніж миту. ДОЕ є альтернативою введення мит, рівень яких може повністю закрити іноземний ринок збуту. Ці обмеження використовують, коли зростає обсяг закордонного експорту, чим створюються перешкоди на шляху розвитку власного виробництва. Ці заходи однаково впливають на торгівлю, різниця полягає у тому, хто одержує додатковий прибуток від вищої ціни – дохід від оподаткування (мита) відходить державі-імпортеру, від цінових зобов'язань – експортеру. Приводом для висування вимог про введення «добровільного» обмеження експорту є, як правило, заяви вітчизняних виробників щодо спричинення їм шкоди внаслідок демпінгового ввозу того чи іншого товару. ДОЕ, по суті, являють собою ті ж імпорتنі обмеження, але перенесені з країни, що імпортує, на територію країни-експортера.

В Україні існує значний потенціал для імпортозаміщення у стратегічних галузях економіки (металургійній, хімічній, легкій), які втрачають свої конкурентні переваги через внутрішні проблеми (зношеність основних засобів, низький рівень доданої вартості, інноваційних продуктів і процесів тощо). Намагання переломити таку ситуацію на користь вітчизняного виробництва, не тільки буде стимулювати власних виробників, збільшувати кількість робочих місць, підвищувати зростання рівня добробуту наших громадян, але й сприятиме тому, щоб капітал і кошти залишалися в країні. До основних механізмів підтримки національного товаровиробника з боку держави належать:

- створення сприятливого регуляторного середовища у сфері здійснення експортної та антидемпінгової політики;

- пошук нових перспективних ринків для української продукції у світі, а також стимулювання і максимальна підтримка проникнення українських виробників всіх форм власності на такі ринки;

- розвиток законодавчої бази, орієнтованої на потреби експортерів;

- сприятлива кредитна політика в питаннях уникнення антидемпінгових втручань (дешеві кредити, стабільний курс, забезпечення цінової стабільності);

- захист внутрішнього ринку відповідно до правил та вимог СОТ і ЄС;

- створення системи страхування експорту;

- організаційне забезпечення розвитку експорту (виставкова діяльність, тендери);

- підготовка кадрів у сфері міжнародної торгівлі, зокрема антидемпінгового регулювання;

- послаблення податкового тиску, адже наявність тіньових операцій (коли експортні ціни в офіційних документах при вивозі товарів з України, штучно занижуються, а різниця між справжньою ціною продажу за кордоном і задокументованою ціною з'являється на валютних рахунках нелегально за кордоном) підкріплюється високим рівнем податків; інформаційна та консультаційна підтримка (підтримка українських брендів, інформація щодо сучасної нормативно-правової бази нетарифного регулювання та захисту внутрішнього ринку; інвестиційних пропозицій та проектів; результатів маркетингових досліджень нових та перспективних ринків збуту продукції);

- активна участь у Доха-раунді у рамках СОТ з метою вдосконалення системи світових торговельних правил і вимог.

Це забезпечить підтримку українських товаровиробників на рівні дво- та багатосторонніх переговорів та створення додаткових конкурентних і політичних переваг для них.

У контексті покращення механізмів антидемпінгового регулювання для підвищення якості лібералізації зовнішньої торгівлі та економічного

зростання особливої актуальності набуває питання завершення Дохійського раунду переговорів у рамках СОТ. Відмова від укладання угоди за його підсумками буде означати відмову від існуючої системи вільної торгівлі, яка доводила свою ефективність багато років. Результатом цього може стати повальний протекціонізм та посилення глобальних економічних дисбалансів. Такий перебіг подій буде вкрай не вигідним, у першу чергу, країнам ЄС, для яких відкриття нових ринків має надати нові стимули для економічного зростання. Очікується, що Угода за підсумками Дохійського раунду надасть безмитний доступ до ринків 49 країн, що принесе додаткові вигоди від торгівлі. За підрахунками експертів, прийняття більшості пропозицій, винесених на порядок денний Доха-раунду, дасть змогу суттєво покращити глобальний добробут - орієнтовна сума зростання загальносвітового добробуту від 43 до 55 млрд дол. США [1, с. 437]. Як вважають фахівці Організації економічного співробітництва та розвитку [2, с.4], повне усунення країнами митних тарифів і скорочення торговельних витрат призведе до отримання переваг у формі щорічного збільшення ВВП у розмірі 1,37 % для країн, що розвиваються та 0,37 % для розвинутих країн.

Тому СОТ прагне покращити існуючий антидемпінговий кодекс саме на Доха раунді. Спостерігається бажання членів СОТ розширити мережу двосторонніх та регіональних торгових угод для створення зон вільної торгівлі і митних союзів. Так, у 2011 р. загострилось питання приєднання України до митного союзу з Росією, Казахстаном та Білоруссю. В перспективі це може завадити стратегічному євроінтеграційному напрямку України, спричинити подальший ресурсно-сировинний напрямок українського експорту з підвищеним рівнем енергозалежності та низькою доданою вартістю або до інших суперечностей чи торгових конфігурацій [3, с.277]. Хоча ГАТТ не заперечує утворення регіональних союзів, але принципу недискримінаційного відношення до інших буде важко досягти. Відразу після офіційного вступу до СОТ, Україна була зобов'язана привести

ставки ввізного мита у відповідність з рівнем, визначеним графіком тарифних зобов'язань. Проте, після трьох років перебування у СОТ, Україна має право переглянути умови свого членства. Так, у листопаді 2012 р. Україна подала заявку про перегляд тарифних позицій щодо доступу на її внутрішній ринок товарів і послуг з метою захисту національних інтересів та товаровиробників. Бажання України підняти рівень тарифного захисту розцінюється країнами-учасниками СОТ як спалах протекціонізму, що суперечить лібералізаційним принципам СОТ та майбутній Угоді щодо створення ЗВТ із країнами ЄС.

Антидемпінгове регулювання, маючи негативний підтекст через зв'язок із протекціонізмом та втрачаючи тим самим свої першочергові цілі, захищає конкуренцію від низьких цін. При цьому, антимонопольне регулювання націлене на захист конкуренції від політики високих цін. Таким чином, ці дві політики держави повинні об'єднати зусилля для підтримки конкурентоспроможності внутрішнього ринку.

Поглиблення двосторонньої співпраці в рамках спільних міждержавних комісій буде спрямована на реалізацію питань лібералізації та диверсифікації зовнішньої торгівлі; покращення торговельних режимів з країнами-партнерами (зняття торговельних обмежень); забезпечення захисту інтересів України на зовнішніх ринках

Головним пріоритетом для Державної митної служби як основного елемента інституціональної інфраструктури антидемпінгового регулювання має стати побудова максимально відкритих та партнерських відносин з підприємцями. Така взаємодія сприятиме вдосконаленню антидемпінговому регулюванню в Україні через:

- вдосконалення митних процедур у відповідності до європейських стандартів;
- створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням інтересів вітчизняних товаровиробників;

– формування належного рівня відкритості між митницею та бізнесом;
– формування дійсного рівня митної вартості товарів, що є основою для розрахунку демпінгової маржі та захисті інтересів українських підприємств під час проведення антидемпінгових розслідувань;

– в обов'язковому порядку для подання залишаються документи, які стосуються нетарифного регулювання. Оскільки, результатом скорочення переліку документів, необхідних для митного контролю (про що згадувалось у попередньому розділі), повинно стати прискорення митних процедур, зокрема, у пунктах пропуску на митному кордоні, зменшення затримок і простоїв товарів, що у свою чергу прискорить процес наповнення державного бюджету.

Доцільним є спрощення та прискорення процедури експортного контролю, перевірка імпортованих товарів на відповідність технічним, фармакологічним, екологічним стандартам і вимогам, удосконалення діяльності сертифікації.

Висновки. Участь Українського національного комітету Міжнародної торгової палати (УНК МТП) у реалізації антидемпінгової політики, як одного з вагомих напрямів своєї діяльності, повинна бути спрямована на підвищення авторитету України, інтенсифікацію та лібералізацію міжнародної торгівлі із відповідним зростанням вигод для вітчизняних товаровиробників.

Створення єдиного спільного консультативно-методичного центру (через поєднання ресурсів інституціональної інфраструктури у галузі антидемпінгового регулювання: УНК МТП, Міністерства, Міжвідомчої комісії, Митної служби) з питань антидемпінгового регулювання та підтримки національного товаровиробника забезпечить координацію дій українських учасників антидемпінгового процесу та сприятиме виробленню єдиної національної антидемпінгової стратегії.

Для успішного ведення антидемпінгової процедури відповідні органи мають бути забезпечені повнотою поданої інформації, в т.ч. бухгалтерської,

про діяльність підприємства. Відповідно висувуються вимоги до національних товаровиробників - слід вдосконалювати маркетинг підприємств, створюючи команду фахівців, які б в офіційно визначені терміни опрацьовували та подавали всю необхідну інформацію, здійснювали моніторинг цін та аналіз попиту на українську продукцію на іноземних ринках з метою якнайшвидшого виявлення фактів демпінгу.

Завершення раунду переговорів «Доха-розвиток» набуває особливої актуальності у контексті покращення механізмів антидемпінгового регулювання для економічного зростання та підвищення якості зовнішньої торгівлі. Подальша розробка і вдосконалення всіх наявних умов та стандартів щодо лібералізації торгового життя водночас із паралельним антидемпінговим регулюванням сприятиме постійному підвищенню ефективності його застосування в Україні.

1. Солодковський Ю.М. Перспективи розвитку Дохійського раунду багатосторонніх торгових переговорів / Солодковський Ю.М., Солодковська Г.В. // *Формування ринкової економіки: зб.наук. праць. – Спец.вип. Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи: у 2-х ч. – Ч.2. – К. : КНЕУ, 2011. – С. 434-440.*

2. *The Doha Development Agenda: Tariffs and Trade* [Електронний ресурс] // OECD. - 2003. - Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/35/49/8920463.pdf>

3. Гарасим Ю. Енергозбереження в Україні як один з чинників ефективною антидемпінгової діяльності у рамках регуляторного зближення з європейською сферою торговельного захисту / Ю. Гарасим // *Формування парадигми багатосторонніх економічних відносин в рамках ініціатив східного партнерства (економіка, фінанси і право) : зб. матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції молодих науковців, 27 травня 2011 р. – К. : УДУФМТ, 2011. – С. 276-278.*

4. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України : підруч. / В. Є. Новицький. – К. : КНЕУ, 2003.

5. Жук В.М. Кількісна оцінка впливу обмінного курсу та інших факторів на інтенсивність зовнішньоекономічної діяльності / В.М. Жук // *Наукові записки НАУКМА. Серія економічна. — 2009. — Вип. 64. — С.47–51.*

6. Верстяк О.М. Модель зовнішнього сектора економіки України з країнами — найбільшими партнерами / О.М. Верстяк, А.В. Верстяк // *Вісник ЧТЕІ. — 2009. — No 3. — С. 79 – 87.*